

თავი 6

ძალაუფლება და ხელისუფლება

დაწყებითი საფეხური

მე ვწყვეტ ყველაფერს! არის კი ეს ასე?

6.1 სუპერგმირი?

რა პოზიცია უნდა ეკავოს კლასის ხელმძღვანელს?

6.2 კარგი ბიჭები, ცუდი ბიჭები?

რა პოზიცია უკავიათ პოლიტიკოსებს დემოკრატიულ საზოგადოებაში?

6.3 ერთი პიროვნება აკეთებს ყველაფერს, სხვები არაფერს აკეთებენ?

როგორ ნაწილდება როლები წარმომადგენლობით სისტემაში?

6.4 ძალაუფლების განაწილება

რომელი კრიტერიუმები განსაზღვრავენ წარმომადგენლობით სისტემას?

თავი 6: ძირითადი ცნება - „ძალაუფლება და ხელისუფლება“ (დაწყებითი საფეხურისათვის)

ინფორმაცია მასწავლებლებისათვის: ლეგიტიმური ძალაუფლება - უფლებამოსილების გადაცემის პრინციპები დაწყებით საფეხურზე?

მოსწავლეებს, რომლებიც 10 წლის ზევით ასაკობრივ ჯგუფს განეკუთვნებიან, აბსტრაქტული აზროვნების უნარი გააჩნიათ. მათ შეუძლიათ საკუთარ გარემოში არსებული სტრუქტურების აღქმა, თავიანთი სტრუქტურების ჩამოყალიბება და, ასევე, შეუძლიათ თავიანთი ინტერესები სხვათა ინტერესებისაგან განასხვავონ. ასაკის მატებასთან ერთად, მათ ეს სულ უფრო და უფრო უკეთ გამოსდით.

10 წლის ასაკიდან მოსწავლეები იწყებენ სივრცესა და დროს შორის არსებული კავშირის გაცნობიერებას, მათ უვითარდებათ განწყობის აღქმისა და გამოხატვის უნარი და ნორმების აღქმის უნარი. ამ ასაკის მოზარდები უკვე კარგად იცნობენ იმ გარემოს, რომელშიც უწევთ ყოფნა და უდიდეს ინტერესს ავლენენ იმის მიმართ, რაც მათთვის ჯერ შეუცნობლად რჩება. სოციალური სისტემების (ასოციაციები, კლუბები, ახალგაზრდული დაჯგუფებები და ა.შ.) მათეული აღქმა უფრო დეტალური ხდება და, შესაბამისად, მეტი მოტივაცია უჩნდებათ და მეტად არიან ჩართული სხვა ადამიანების დაცვისა და თავიანთი ინტერესების გატარების საქმეში.

ამ ასაკის მოსწავლეებისათვის კლასისა და სკოლის საზოგადოებრივი ცხოვრება მეტ მნიშვნელობას იძენს. როგორ არის ორგანიზებული საზოგადოებრივი ცხოვრება? რომელი წესებია მნიშვნელოვანი? ვინ ადგენს ამ წესებს და ვინ ამტკიცებს მათ? ვინ ფლობს ამ წესების შეცვლისათვის საჭირო ძალებს?

ამ კითხვებზე პასუხების ძიებისას, საჭიროა ფლობდე არა მხოლოდ ცოდნას მოცემული საზოგადოების - ან უფრო ფართო გაგებით, სახელმწიფოს - პოლიტიკური სისტემების შესახებ, არამედ, აგრეთვე, ამ საზოგადოების შიგნით არსებულ სტრუქტურებსა და მის ფარგლებში მიმდინარე პროცესებზე გავლენის მოხდენის უნარს - სხვა სიტყვებით რომ გადმოვცეთ, საჭიროა „ცხოვრობდე“ დემოკრატიულად.

ბავშვის ასაკობრივი ფსიქოლოგიის თვალსაზრისით, მოზარდების განვითარებისათვის ძალიან მნიშვნელოვანი და სასარგებლოა ისეთი გარემოს შექმნა, რომელიც მათ მონაწილეობის საშუალებას მისცემს სკოლის ფარგლებს გარეთ მიმდინარე პროცესებსა და პროექტებში, განსაკუთრებით, ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის საბაზო საფეხურის პირველ ეტაპზე. მოზარდებს შეუძლიათ, აღიქვან პოლიტიკური პროცესების ციკლი და ჩასწვდნენ გადაწყვეტილების მიღების პროცესის არსს. გარდა ამისა, მოზარდთა ამ ასაკობრივი ჯგუფისათვის შესაფერის გადაწყვეტილებათა უმრავლესობა საზოგადოებრივ დონეზე არსებულ საკითხებს ეხება (როგორცაა, გზებზე მოძრაობა, გასართობი საშუალებები და ა.შ.). მოსწავლეებს შეუძლიათ, სათანადო დონეზე ჩასწვდნენ საკითხის არსს, თუ მათ ეძლევათ იმის შესაძლებლობა, რომ სოციალური პასუხისმგებლობა აიღონ საკუთარ თავზე და თუ ისინი პასუხისმგებლობას გრძნობენ სასკოლო ცხოვრების გარკვეულ ასპექტებზე. უფლებებით აღჭურვისა და ამ უფლებებით სარგებლობის პირობებში, მათ ყოველდღიურ ცხოვრებაში მონაწილეობისა და პასუხისმგებლობის საკუთარ თავზე აღების უამრავი გამოცდილების დაგროვება შეუძლიათ. რაც უფრო მეტი რეალური გამოცდილება უგროვდებათ ამ ასაკის მოსწავლეებს და რაც უფრო მეტი სიტუაციაში ეძლევათ პოლიტიკურ პროცესებზე ზეგავლენის მოხდენის შესაძლებლობა, მით უფრო მაღალია იმის ალბათობა, რომ შემდგომ ცხოვრებაში ისინი აქტიურ მონაწილეობას მიიღებენ გადაწყვეტილების მიღების პროცესებში და საზოგადოებისადმი მაღალი პასუხისმგებლობის გრძნობა ჩამოუყალიბდებათ.

ძალაუფლებისა და ხელისუფლების - უფლებამოსილების გადაცემის პრინციპის - გაცნობიერება ამ მიმართულებით წინგადადგმული ნაბიჯია. წინამდებარე თავში შესული გაკვეთილების მიზანს წარმოადგენს სკოლაში მიმდინარე იმ პოლიტიკური პროცესების ვიზუალიზაცია, რომლებიც სკოლის ფარგლებს გარეთ მიმდინარე რეალური პროცესების ანალოგიურია. ამ თვალსაზრისით, კლასის ხელმძღვანელის არჩევის პროცესი არ უნდა განიხილებოდეს როგორც განყენებული მოვლენა, არამედ მოვლენა, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს როგორც მოდელი. სკოლაში განხორციელებული ისეთი აქტივობებისაგან განსხვავებით, როგორცაა იმიტირებული არჩევნები, სადაც მოსწავლეებს შეუძლიათ ძალაში დატოვონ ან

გააუქმონ მისი შედეგები, კლასის ხელმძღვანელის არჩევა უნდა წარმოადგენდეს პროცესს, რომელსაც გავლენა ექნება სკოლის ყოველდღიურ ცხოვრებაზე.

დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლების მიზანს წარმოადგენს კომპეტენციების განვითარების ხელშეწყობა სამ სფეროში: მოცემულ თავში, ამ კომპეტენციების განვითარების თვალსაზრისით, შედეგი სურათი გვაქვს:

კომპეტენცია		
... პოლიტიკური ანალიზი და განსჯა	... მეთოდის გამოყენება	... პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება და მოქმედება
**	***	**

დამხმარე ინსტრუმენტები

წინამდებარე თავში გამოიყენება ქვევით მოცემული ინსტრუმენტები, მოსწავლეთათვის განკუთვნილი დამხმარე ინსტრუმენტებიდან. მასწავლებელმა უნდა გადაწყვიტოს, სჭირდება თუ არა ყველა მოსწავლეს ან ზოგიერთ მოსწავლეს დამატებითი ინსტრუქციები, მოცემული ინსტრუმენტებით სარგებლობასთან დაკავშირებით.

0	ინფორმაციის მოძიება ბიბლიოთეკებში
0	ინფორმაციის მოძიება ინტერნეტში
0	ინტერვიუებისა და კვლევების წარმართვა
0	გამოსახულებებისა და სურათების ინტერპრეტირება
0	გონებრივი ვიზუალიზაცია/წარმოსახვა
0	პოსტერების შექმნა
0	გამოფენების მოწყობა
x	პრეზენტაციების დაგეგმვა და გამართვა
0	პრეზენტაციების გამართვა სლაიდების და PowerPoint-ის პროგრამის თანხლებით
0	საგაზეთო სტატიების დაწერა
0	წარმოდგენების გამართვა
x	დებატების წარმოება

თავი 6: ძალაუფლება და ხელისუფლება

მე ვწყვეტ ყველაფერს! არის კი ეს ასე?

ლეგიტიმური ძალაუფლება - უფლებამოსილების გადაცემის პრინციპები დაწყებით საფეხურზე?

გაკვეთილის თემა	სწავლის მიზნები	მოსწავლის ამოცანა	რესურსები	მეთოდები
გაკვეთილი 1: სუპერგმირი?	მოსწავლეები მსჯელობენ პასუხსმცემლობისა და უფლებამოსილების გადაცემის კონცეფციებზე, სკოლის ხელმძღვანელის პოზიციის მაგალითზე.	მოსწავლეები განიხილავენ პასუხსმცემლობებს, კომპეტენციებსა და პოზიციას, რომელსაც უნდა ფლობდეს კლასის ხელმძღვანელი.	ფლიპჩარტი, კალმები, მოსწავლეებისათვის დასარიგებლად განკუთვნილი სამუშაო ფურცლები, სუპერგმირის დიდი ფორმატის სურათი.	დამოუკიდებელი სამუშაო, ჯგუფური სამუშაო, საერთო საკლასო განხილვა.
გაკვეთილი 2: კარგი ბიჭები, ცუდი ბიჭები?	მოსწავლეები ეცნობიან იმ იდეას, რომ ერთი პიროვნება შეიძლება წარმოადგენდეს ადამიანთა ჯგუფს. ისინი აგრეთვე ეცნობიან უფლებამოსილების გადაცემის კონცეფციას.	მოსწავლეები საკუთარ მოსაზრებებს ადარებენ დემოკრატიულ საზოგადოებაში პოლიტიკური წარმომადგენლობის სქემას. ისინი გამოთქვამენ მოსაზრებებს პოლიტიკოსებზე და თავიანთ მოსაზრებებს სხვათა მოსაზრებებს ადარებენ. ამისათვის ისინი მოკლე ინტერვიუებს იღებენ სხვებისაგან.	პოლიტიკური წარმომადგენლობის სქემა, კალმები, ქაღალდის ფურცლები.	დამოუკიდებელი სამუშაო, წყვილებში მუშაობა, საერთო საკლასო განხილვა.
გაკვეთილი 3: ერთი პიროვნება აკეთებს ყველაფერს, სხვები არაფერს აკეთებენ?	მოსწავლეები მსჯელობენ სხვადასხვა პოზიციასთან დაკავშირებულ პასუხსმცემლობებსა და კომპეტენციებზე და ეცნობიან არჩევნების პროცესსა და მის შედეგებს.	მოსწავლეები კლასს აცნობენ მათ მიერ ჩატარებული ინტერვიუების შედეგებს. ისინი განსაზღვრავენ სხვადასხვა პოზიციასთან დაკავშირებულ პასუხსმცემლობებსა	ფლიპჩარტი, კალმები, ხმის მისაღები ბარათები, იმ მოსწავლეთა სია, რომლებიც დაინტერესებულნი არაიან კლასის ხელმძღვანელის პოსტის დაკავებით, მოსწავლეებისათვის	საერთო საკლასო განხილვა.

		და კომპეტენციებს და ერთ-ერთ მოსწავლეს ირჩევენ კლასის ხელმძღვანელად.	დასარტყბლად განკუთვნილი სამუშაო ფურცელის ასლები.	
გაკვეთილი 4: ძალაუფლების განაწილება	მოსწავლეები ეცნობიან ხელახალი არჩევნებისა და გადარჩევის ცნებებს. ისინი მსჯელობენ კრიტერიუმებზე, რომლებიც წარმომადგენლობით სისტემას განსაზღვრავს.	მოსწავლეები მსჯელობენ და განსაზღვრვენ კრიტერიუმებს, რომლებიც მათ საშუალებას მისცემს, აკონტროლონ კლასის ხელმძღვანელის საქმიანობა.	ფლიჩართი კალები.	საერთო საკლასო განხილვა.

გაკვეთილი 1

სუპერგმირი?

რა პოზიცია უნდა ეკავოს კლასის ხელმძღვანელს?

სწავლის მიზნები	მოსწავლეები მსჯელობენ პასუხისმგებლობისა და უფლებამოსილების გადაცემის კონცეფციებზე, სკოლის ხელმძღვანელის პოზიციის მაგალითზე.
მოსწავლის ამოცანა	მოსწავლეები განიხილავენ პასუხისმგებლობებს, კომპეტენციებსა და პოზიციას, რომელსაც უნდა ფლობდეს კლასის ხელმძღვანელი.
რესურსები	ფლიპჩარტი, კალმები, მოსწავლეებისათვის დასარიგებლად განკუთვნილი სამუშაო ფურცლები, სუპერგმირის დიდი ფორმატის სურათი.
მეთოდები	დამოუკიდებელი სამუშაო, ჯგუფური სამუშაო, საერთო საკლასო განხილვა.

გაკვეთილის აღწერა

მოსწავლეებს ურიგდებათ სამუშაო ფურცლები „სუპერგმირის“ გამოსახულებით. მათ ამოცანას წარმოადგენს „სუპერგმირის“ გარშემო მოცემულ ცარიელ უჯრებში იმ კომპეტენციებისა და პასუხისმგებლობების ჩაწერა, რომელსაც კლასის ხელმძღვანელი უნდა ფლობდეს. მოსწავლეებს, ამ დავალების დამოუკიდებლად შესასრულებლად, ეძლევათ 10 წუთი.

მას შემდეგ, რაც ისინი დავალებას შეასრულებენ, მოსწავლეები ოთხ-ოთხი მოსწავლისაგან შემდგარ ჯგუფებში ნაწილდებიან და განიხილავენ საკუთარ და თანაგუნდელების მიერ შესრულებულ სამუშაოს. ჯგუფის წევრები უნდა შეთანხმდნენ ყველაზე მართებულ და შესაბამის მახასიათებლებზე, კომპეტენციებსა და პასუხისმგებლობებზე, რომელსაც უნდა ფლობდეს კლასის ხელმძღვანელი.

საკუთარი გადაწყვეტილებები მოსწავლეთა ჯგუფების წევრებმა უნდა დაიტანონ ფურცლებზე.

ყველა ჯგუფმა მის მიერ შედგენილი ჩამონათვალი უნდა მიაკრას დაფაზე ან ფლიპჩარტზე განთავსებული „სუპერგმირის“ სურათს. მოსწავლეები ერთვებიან მასწავლებლის მიერ ინიცირებულ დისკუსიაში, რომლის დროსაც განიხილავენ შემდეგ საკითხებს:

- რომელია უმთავრესი კომპეტენცია, რომელსაც უნდა ფლობდეს კლასის ხელმძღვანელი?
- რა სიტუაციაში დასჭირდება კლასის ხელმძღვანელს სხვების მხარდაჭერა?
- აუცილებელია კლასის ხელმძღვანელი სუპერგმირი იყოს?
- რა სიტუაციებში უნდა იყოს კლასის ხელმძღვანელი ყველა დანარჩენი მოსწავლის ამპლუაში?
- რა სისუსტეები შეიძლება ახასიათებდეს კლასის ხელმძღვანელს?
- რა გარემოებების არსებობისას არის შესაძლებელი კლასის ხელმძღვანელის ჩანაცვლება? როგორ უნდა გახორციელდეს ეს?
- რა სურვილებსა და მისწრაფებებზე უნდა თქვას უარი კლასის ხელმძღვანელმა?

დისკუსიის შემდეგ მოსწავლეებს ეძლევათ დავალება, დაფიქრდნენ კლასის ხელმძღვანელად წარმოდგენიან თუ არა საკუთარი თავი. მათ უნდა გაითვალისწინონ ის პასუხისმგებლობები და კომპეტენციები, რომლის შესახებაც იმსჯელებს და შეაფასონ, შეძლებენ თუ არა, თავი გაართვან კლასის ხელმძღვანელის ვალდებულებებს. მასწავლებელი მოსწავლეებს აძლევს ფურცელს და სთხოვს, ამ ფურცელზე დაწერონ საკუთარი სახელი და გვარი იმ შემთხვევაში, თუ მიაჩნიათ, რომ შეძლებენ კლასის ხელმძღვანელის ფუნქცია იტვირთონ და თუ დაინტერესებულები არიან ამით.

გაკვეთილი 2

კარგი ბიჭები, ცუდი ბიჭები?

რა პოზიცია უკავიათ პოლიტიკოსებს დემოკრატიულ საზოგადოებაში?

სწავლის მიზნები	მოსწავლეები ეცნობიან იმ იდეას, რომ ერთი პიროვნება შეიძლება წარმოადგენდეს ადამიანთა ჯგუფს. აგრეთვე, ეცნობიან უფლებამოსილების გადაცემის კონცეფციას.
მოსწავლის ამოცანა	მოსწავლეები თავიანთ მოსაზრებებს ადარებენ დემოკრატიულ საზოგადოებაში პოლიტიკური წარმომადგენლობის სქემას. გამოთქვამენ მოსაზრებებს პოლიტიკოსებზე და თავიანთ მოსაზრებებს სხვათა მოსაზრებებს ადარებენ. ამისათვის მოკლე ინტერვიუებს იღებენ სხვებისაგან.
რესურსები	პოლიტიკური წარმომადგენლობის სქემა, კალმები, ქაღალდის ფურცლები.
მეთოდები	დამოუკიდებელი სამუშაო, წყვილებში მუშაობა, საერთო საკლასო განხილვა.

გაკვეთილის აღწერა

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს სამუშაო ფურცლებს, რომელზეც წარმოდგენილია პოლიტიკური წარმომადგენლობის სქემა. მასწავლებელი მათ აცნობს უფლებამოსილების გადაცემის ცნებას სახელმწიფოს დონეზე და უხსნის, რომ როგორც კლასს ჰყავს ხელმძღვანელი, სახელმწიფოებსაც ჰყავთ თავიანთი ხელმძღვანელები, რომელთაც გადაეცემათ საჭირო უფლებამოსილება.

მასწავლებელი მოსწავლეებს აწვდის ინფორმაციას სქემის შესახებ და უხსნის მათ წარმომადგენლობის სისტემას. სახელმწიფოთა განსხვავებულ სისტემებს წარმომადგენლების არჩევის განსხვავებული პროცესები გააჩნიათ (მაგალითად, პირდაპირი დემოკრატიისა და არაპირდაპირი დემოკრატიის სისტემები).

მოსწავლეები სამუშაო ფურცლებზე მუშაობენ დამოუკიდებლად. შემდეგ წყვილებში საუბრობენ იმაზე, რაც პოლიტიკოსების შესახებ იციან და მათზე საკუთარ მოსაზრებებს ერთმანეთს უზიარებენ. შემდეგი კითხვები დაეხმარება მათ მოცემულ თემაზე საუბრის წარმოებაში:

- რას ფიქრობთ პოლიტიკოსებზე?
- რომელ პოლიტიკოსებს იცნობთ?
- რას უნდა აკეთებდნენ პოლიტიკოსები?
- რას არ უნდა აკეთებდეს პოლიტიკოსი?
- რატომ აქვს ბევრ ადამიანს ცუდი წარმოდგენა პოლიტიკოსებზე?

ამის შემდეგ მოსწავლეები იღებენ დავალებას, რომელიც ინტერვიუს ალებას და პოლიტიკოსებსა და მათ კომპეტენციებზე სხვა ადამიანების შეხედულებების შესახებ გამოკითხვას გულისხმობს. მოსწავლეებმა თავად უნდა შეადგინონ და ჩაწერონ კითხვები, რომლებიც მათ სურთ რომ დაუსვან საკუთარი ოჯახის წევრებს, მეგობრებს, იმ საზოგადოების წევრებს, რომელსაც ეკუთვნიან. მასწავლებელი აძლევს მოსწავლეებს მითითებას, რომ მათ მოპასუხეების მიერ გამოთქმული მოსაზრებები ჩაიწერონ. ქვემოთ გთავაზობთ ზოგიერთ კითხვას, რომელიც შესაძლებელია გამოყენებულ იქნას ინტერვიუს დროს:

- რა კომპეტენციებს უნდა ფლობდეს პოლიტიკოსი?
- თქვენი აზრით, რატომ აქვთ ადამიანებს ხშირად ცუდი წარმოდგენა პოლიტიკოსებზე?
- რა მახასიათებელი არ უნდა გააჩნდეს პოლიტიკოსს?

გაკვეთილების შემდეგ მოსწავლეები იღებენ ინტერვიუს მათ მიერ შერჩეული პირებისაგან. შედეგები უნდა წარმოადგინონ შემდეგ გაკვეთილზე.

გაკვეთილი 3

ერთი პიროვნება აკეთებს ყველაფერს, სხვები არაფერს აკეთებენ?

როგორ ნაწილდება როლები წარმომადგენლობით სისტემაში?

სწავლის მიზნები	მოსწავლეები მსჯელობენ სხვადასხვა პოზიციასთან დაკავშირებულ პასუხისმგებლობებსა და კომპეტენციებზე და ეცნობიან არჩევნების პროცესსა და მის შედეგებს.
მოსწავლის ამოცანა	მოსწავლეები კლასს აცნობენ მათ მიერ ჩატარებული ინტერვიუების შედეგებს. ისინი განსაზღვრავენ სხვადასხვა პოზიციასთან დაკავშირებულ პასუხისმგებლობებსა და კომპეტენციებს და ერთ-ერთ მოსწავლეს ირჩევენ კლასის ხელმძღვანელად.
რესურსები	ფლიპჩარტი, კალმები, ხმის მისაცემი ბარათები, იმ მოსწავლეთა სია, რომლებიც დაინტერესებულნი არიან კლასის ხელმძღვანელის პოსტის დაკავებით, მოსწავლეებისათვის დასარიგებლად განკუთვნილი სამუშაო ფურცელის ასლები.
მეთოდები	საერთო საკლასო განხილვა.

გაკვეთილის აღწერა

მოსწავლეებმა გაკვეთილზე უნდა წარმოადგინონ მათ მიერ აღებული ინტერვიუების შედეგები. შედეგებს წარმოადგენენ სწრაფი გამოკითხვის, ეგრეთ წოდებული ბლიცგამოკითხვის მეთოდით, სადაც თითოეულ მოსწავლეს შეუძლია მხოლოდ ერთი წინადადების წარმოთქმა. მასწავლებელს მოსწავლეების მიერ წარმოდგენილი პასუხებიდან ამოკრებილი კომპეტენციები, რომლებსაც ეხება იმას, თუ რა მახასიათებლებსა თუ კომპეტენციებს უნდა ფლობდეს პოლიტიკოსი, გადააქვს დაფაზე ან ფლიპჩარტზე, რაც მოსწავლეებს ეხმარება პასუხებში გამოკვეთილი ტენდენციის აღქმაში.

მეორე ეტაპზე, მასწავლებელი კვლავ უბრუნდება კლასის ხელმძღვანელის პოლიტიკური ფუნქციის თემას. დაფაზე გამოკრულია იმ მოსწავლეების სია, რომლებმაც ინტერესი გამოხატეს ამ პოზიციის დაკავების მიმართ. მასწავლებელი აკეთებს განაცხადს, რომ იმისათვის, რათა გადაწყვიტონ, რომელ კანდიდატზე სურთ არჩევანის გაკეთება, მოსწავლეები თავდაპირველად კარგად უნდა გაეცნონ კანდიდატებს, უფრო მეტი უნდა შეიტყონ მათ შესახებ, მათი კომპეტენციებისა და მოსაზრებების შესახებ. ამის შემდეგ მასწავლებელი კანდიდატებს სთხოვს, საკუთარი პიროვნებების შესახებ მოკლე პრეზენტაციით წარსდგინონ კლასის წინაშე, რომელიც მაქსიმუმ ორი წუთი უნდა გაგრძელდეს, თითოეული კანდიდატის შემთხვევაში. კანდიდატების მიერ გაკეთებული პრეზენტაციების ძირითადი თემა უნდა იყოს „რას ვუჭერ მხარს“.

მას შემდეგ, რაც ბოლო კანდიდატი საკუთარ გამოსვლას დაასრულებს, მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს არჩევნების პროცედურათა ორ ტიპს: ღია კენჭისყრა და დახურული კენჭისყრა. მოსწავლეებმა თავად უნდა გადაწყვიტონ, რომელი ტიპის კენჭისყრით სურთ კლასის მომავალი ხელმძღვანელის არჩევა.

იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლეები საკუთარ არჩევანს დახურულ კენჭისყრაზე შეაჩერებენ, მათ დასჭირდებათ საარჩევნო ბიულეტენების გამოყენება, რომლებზეც ანონიმურად უნდა დაწერონ იმ კანდიდატის სახელი და გვარი, რომელიც სურთ იხილონ კლასის ხელმძღვანელად. საარჩევნო ბიულეტენებს მოსწავლეები ათავსებენ ყუთში. ორმა მოსწავლემ უნდა აიღოს პასუხისმგებლობა ხმების დათვლაზე და შედეგები უნდა დაიტანონ ფლიპჩარტზე ან დაფაზე.

მოსწავლეები, რომლებიც ხმების დათვლაზე არიან პასუხისმგებლები, აცხადებენ იმ მოსწავლის ვინაობას, რომელიც ხმათა უმრავლესობით არჩეულ იქნა კლასის ხელმძღვანელად; მათ აგრეთვე უნდა დაასახელონ იმ კანდიდატის ვინაობა, რომელიც არჩევნებში მეორე ადგილზე გავიდა და, შესაბამისად, ხელმძღვანელის მოადგილის მოვალეობა უნდა შეასრულოს.

მასწავლებელი მოსწავლეებს აძლევს შემდეგ საშინაო დავალებას: „სახლში რომ დაბრუნდებით, ჰკითხეთ თქვენს მშობლებს, ბოლოს როდის მიიღეს მონაწილეობა

არჩევნებში, რა ტიპის არჩევნები იყო ეს, სად გაიმართა და როგორ იყო იგი ორგანიზებული“ (მასწავლებელმა არ უნდა მიუთითოს მოსწავლეებს, რომ მათ შეუძლიათ ჰკითხონ საკუთარ მშობლებს, თუ ვის მისცეს მათ ხმა ამ არჩევნებში). ეს დავალება მოსწავლეებმა უნდა შეასრულონ სამუშაო ფურცლებზე, როლებსაც მათ მასწავლებელი ურიგებს.

გაკვეთილი 4

ძალაუფლების განაწილება

რომელი კრიტერიუმები განსაზღვრავენ წარმომადგენლობით სისტემას?

სწავლის მიზნები	მოსწავლეები ეცნობიან ხელახალი არჩევნებისა და გადარჩევის ცნებებს. ისინი მსჯელობენ კრიტერიუმებზე, რომლებიც წარმომადგენლობით სისტემას განსაზღვრავს.
მოსწავლის ამოცანა	მოსწავლეები მსჯელობენ და განსაზღვრავენ კრიტერიუმებს, რომლებიც მათ საშუალებას მისცემს, აკონტროლონ კლასის ხელმძღვანელის საქმიანობა.
რესურსები	ფლიპჩარტი, კალმები.
მეთოდები	საერთო საკლასო განხილვა.

გაკვეთილის აღწერა

მოსწავლეები გაკვეთილზე უნდა გამოცხადდნენ შესრულებული საშინაო დავალებით, რომელიც არჩევნების შესახებ მათი მშობლების გამოკითხვას შეეხება. მოსწავლეები ნაწილდებიან ოთხ-ოთხი მოსწავლისაგან შემდგარ ჯგუფებში და ერთმანეთს უზიარებენ იმ პასუხებს, რომლებიც მათ თავიანთი მშობლებისაგან მიიღეს.

ამის შემდეგ, მასწავლებელი მათ უკითხავს მოთხრობას ერთი პატარა ქალაქის მერის შესახებ.

იყო ერთი ქალაქი, რომელსაც სახელად მოსაწყენქალაქი ერქვა და რომლის მაცხოვრებლებიც ძალიან მოწყენილები იყვნენ. მათ საამისოდ რამდენიმე მიზეზი ჰქონდათ. მოსაწყენქალაქი არ იყო საინტერესო და იქ გასაკეთებელიც არაფერი იყო; ქალაქს მხოლოდ ერთი ადგილობრივი პარკი გააჩნდა. ქალაქში არ იყო საინტერესო მაღაზიები, არ იმართებოდა კონცერტები, ისეთი ადგილიც კი არსად იყო, სადაც სპორტული ღონისძიების ჩატარებას შეძლებდნენ მაცხოვრებლები. ქალაქს სათამაშო მოედანიც კი არ გააჩნდა ბავშვებისათვის, არც საბავშვო ბაღში და არც სკოლაში.

ერთადერთი ადგილი, სადაც მოსაწყენქალაქის მაცხოვრებლებს დროის გატარება შეეძლოთ, ქალაქის პარკი იყო, ისინი პარკში მიდიოდნენ, სეირნობდნენ, სხდებოდნენ და გაჰყურებდნენ პატარა აუზს. მოსწავლეები, სკოლიდან დაბრუნების შემდეგ, გაკვეთილებს ამზადებდნენ და ისინიც პარკში მიდიოდნენ, სადაც ან ისხდნენ ან აუზის გარშემო დარბოდნენ. სადამოობით მოსაწყენქალაქის მაცხოვრებლებს ერთმანეთისათვის არაფერი ჰქონდათ მოსაყოლი, გასაზიარებელი ან გასახსენებელი. მოსაწყენქალაქის მოსახლეობისათვის ყოველი დღე გაჭრილი ვაშლივით ჰგავდა ერთმანეთს.

რატომ ხდებოდა ასე? შესაძლოა მოსაწყენქალაქი ძალიან ღარიბი იყო და ახალი გასართობი ადგილების აშენების საშუალება არ ჰქონდა; ან მოსაწყენქალაქის მოსახლეობა ძალიან ზარმაცი იყო და არაფრის კეთება არ სურდათ. არა, ეს ასე ნამდვილად არ იყო. საქმე იმაში გახლდათ, რომ ქალაქში არავინ იყო, ვინც რაიმე ღონისძიების ორგანიზებას ითავებდა და გაუძღვებოდა, ვისაც სურვილი ექნებოდა პასუხისმგებლობა აეღო საკუთარ თავზე და ქალაქის ცხოვრებაში რაიმე ცვლილების შეტანაზე ეზრუნა. სხვა ბევრი პატარა ქალაქისაგან განსხვავებით, მოსაწყენქალაქს არ ჰყავდა ხელმძღვანელი - ქალაქის მერი.

ვინაიდან მოსაწყენქალაქში ცხოვრება აუტანლად მოსაწყენი გახდა, ერთ კვირა დილით, პარკში დასასვენებლად მისული ადამიანების ჯგუფმა გადაწყვიტა გაემართათ არჩევნები და აერჩიათ ვინმე, ვინც მათ ქალაქს სათავეში ჩაუდგებოდა - მათ მერის არჩევა გადაწყვიტეს. რაიმე უნდა შეცვლილიყო ქალაქის ცხოვრებაში და თან, რაც შეიძლება სწრაფად!

ქალაქში არც თუ ბევრმა გამოთქვა სურვილი, ეტვირთა ეს მოვალეობა. არჩევნებში მხოლოდ ორი კანდიდატი იყრიდა კენჭს. ამათგან ერთი ადგილობრივი მაცხოვრებელი იყო, პროფესიით მასწავლებელი, ბატონი ცოდნიშვილი, რომელსაც წლების განმავლობაში დიდი სურვილი ჰქონდა, რაიმე შეეცვალა ადგილობრივ სკოლაში და მის ფარგლებს გარეთაც. მას ჰქონდა გარკვეული იდეები იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ მოეხერხებინა ეს, მაგრამ როდესაც ხალხმა ჰკითხა, თუ რის შეცვლას გეგმავდა იგი მოსაწყენქალაქში, მან უპასუხა, რომ ჯერჯერობით ამის

შესახებ წარმოდგენა არ ჰქონდა და, პირველ რიგში, ქალაქის მოსახლეობის აზრის გაგებას ისურვებდა, თუ რა სჭირდებოდათ მათ. ძალიან ბევრ ადამიანს იმედი გაუცრუვდა. მათ იმედი ჰქონდათ, რომ ბატონი ცოდნიშვილი დიდი სავაჭრო ცენტრის, კინოთეატრისა და რესტორანის შენების იდეით წარსდგებოდა მათ წინაშე. მათ იმედი ჰქონდათ, რომ ბოლოს და ბოლოს ქალაქს ექნებოდა დიდი საცურაო აუზი. მათ იმედი ჰქონდათ, რომ ბატონი ცოდნიშვილი მათ საკონცერტო დარბაზის აშენებას დაჰპირდებოდა. რა იმედგაცრუება იყო ეს მოსაწყენქალაქის მოსახლეობისათვის!

როდესაც ქალაქის მაცხოვრებლების წინაშე მეორე კანდიდატი, ბატონი მცირიშვილი წარსდგა, მოსაწყენქალაქის მოსახლეობას დიდი მოლოდინი არ გასჩენია. „დროს ფუჭად ვვლანგავთ; მოსაწყენქალაქში არაფერი შეიცვლება“, ჩაილაპარაკა ერთმა მოხუცმა. „ვფიქრობ, მართალს ბრძანებთ“, ჩურჩულით გამოეპასუხა გვერდით მდგომი მოხუცი ქალი. ბატონმა მცირიშვილმა, სასიამოვნო გარეგნობის ახლაგაზრდა კაცმა თავისი გამოსვლა დაიწყო. იგი ალაპარაკდა და რა ალაპარაკდა. მოსაწყენქალაქზე ისაუბრა, როგორც მშობლიურ ქალაქზე, ახსენა სკოლა, რომელშიც დადიოდა და პარკი, სადაც გაიზარდა. მან ისაუბრა იმაზეც, თუ რა უნდა შეცვლილიყო მოსაწყენქალაქში. ისაუბრა სათამაშო მოედანზე, რომელიც ბავშვებს სჭირდებოდათ, ახალ საცურაო აუზზე, რომელიც ქალაქის ყველა მოსახლის სურვილი იყო, ყველასათვის სანატრელ საკონცერტო დარბაზზე, სპეციალური მოედანიც კი ახსენა, სადაც მოზარდები გორგოლაჭებიანი დაფით სრიალსა და გართობას შეძლებდნენ. ბატონი მცირიშვილი საუბარს აგრძელებდა და მოსაწყენქალაქის მოსახლეობას, რომლებიც მის მოსასმენად მოსულიყვნენ, თვალეში იმედის ნაპერწკალი უდგებოდათ. ყველას ერთბაშად ღიმილი დაეტყო სახეზე. „ძალიან კარგი, შესაძლოა ჩვენ ვცდებოდით“, კვლავ ჩურჩულით ჩაილაპარაკა მოხუცმა ქალმა. „შესაძლოა“, გამოეპასუხა მას გვერდით მდგარი მოხუცი კაცი, რომელიც ოცნებით უკვე ახალ საცურაო აუზში ნებივრობდა.

„და როგორ გავწვდებით ყველაფერ ამას?“ კითხვით მიმართა მსმენელებს ბატონმა მცირიშვილმა. „მოუგვარებელი პრობლემა არ არსებობს! მე გთავაზობთ, ყველამ ჩვენ-

ჩვენი დანაზოგი ჩავდით ამ საქმეში და მე ვიზრუნებ იმაზე, რომ ქალაქში ყველაფერი ეტაპობრივად აშენდეს, ამგვარად ყველა ჩვენთაგანი მიიღებს სასურველ სარგებელს“. მოსაწყენქალაქის მოსახლეობას ეს სამართლიანად ეჩვენა. არჩევნები მომდევნო კვირა დღეს გაიმართა, მოსაწყენქალაქის მთელი მოსახლეობიდან მხოლოდ ორმა ადამიანმა არ მისცა ხმა ბატონ მცირიშვილს. იგი უდავოდ გამარჯვებული იყო. ის ორი ადამიანი, ვინც ხმა ბატონ ცოდნიშვილს მისცა, იყვნენ თავად ბატონი ცოდნიშვილი და მისი დედა. მაგრამ ახლა მოსაწყენქალაქში ბევრი რამ უნდა შეცვლილიყო. ამაში ყველა დარწმუნებული იყო. ბოლოს და ბოლოს, ვიღაც მაინც გამოჩნდა, ვისაც გააჩნდა გეგმები იმასთან დაკავშირებით, თუ რა უნდა გაკეთებულიყო და იმასთან დაკავშირებითაც, თუ როგორ უნდა დაფარულიყო ხარჯები. არავის შეპარვია ეჭვი, რომ მოსაწყენქალაქის მოსახლეობა უშურველად გაიღებდა წლების მანძილზე დაგროვილ ფულს ქალაქის აღორძინებისათვის და მართლაც ყველა ასე მოიქცა, მათ დანაზოგები ბატონ მცირიშვილს გადასცეს და მანაც სიხარულით ჩაიბარა იგი.

არჩევნებიდან საკმაო დრომ გაიარა, მოსაწყენქალაქის მოსახლეობაში აღტყინება არ ცხრებოდა, ყველა იმედის თვალთ უყურებდა მომავალს, სჯეროდათ, რომ დადგა დრო, როდესაც ყველა მიიღებდა იმას, რაც მათ დიდი ხნის ნატვრას წარმოადგენდა. თვე თვეს მისდევდა, მაგრამ მოსაწყენქალაქში სამშენებლო უბნები არ გამოჩენილა; არც მშენებლები ჩანდნენ სადმე, რომ საფუძველი ჩაეყარათ ახალი მშენებლობებისათვის.

ერთ დღეს, მოსაწყენქალაქის ქუჩებში მანქანა გამოჩნდა, რომელსაც თავზე დიდი ცისფერი მოწყობილობა ედგა. „ჩვენი საცურაო აუზი“, აღფრთოვანებით წამოიძახა სკოლის მოსწავლე ბიჭუნამ, რომელმაც სკოლის ფანჯრიდან თვალი მოკრა ქუჩაზე მიმავალ მანქანას. „რა კარგია“, აჰყვნენ მას სხვა მოსწავლეები. მაგრამ რამდენიმე დღის შემდეგ მათ აღმოაჩინეს, რომ მანქანას საცურაო აუზი ბატონი მცირიშვილის სახლთან მიეტანა და ახლა იგი მის ეზოში იყო დამონტაჟებული. მოსაწყენქალაქის მოსახლეობას ეჭვი გაუჩნდა. ზოგი ბატონ მცირიშვილს ცრუ დაპირებებში

ადანაშაულებდა, მაგრამ ზოგს სჯეროდა, რომ მათი საცურაო აუზიც მალე შემოვიდოდა ქალაქში და მოთმინებით ელოდა ამ დღეს.

ერთი კვირის შემდეგ რამდენიმე მოხუცმა ქუჩაში უზარმაზარი ძვირფასი მანქანა შენიშნა. მანქანა ოქროსფრად ბრწყინავდა მზის შუქზე. „ჰა, ჰა, არ ვიცოდი ჩვენს ქალაქს თუ დედოფალი ესტუმრებოდა“, გაიხუმრა ერთმა მოხუცმა. მოხუცის ხუმრობას სხვები სიცილით გამოეხმაურნენ, მაგრამ სიცილი სახეზე შეაშრათ, როდესაც გაარჩიეს, თუ ვინ იჯდა მანქანის საჭესთან. ეს ბატონი მცირიშვილი იყო. იმის ნაცვლად, რომ ქალაქის მოსახლეობისაგან აგროვილი ფულით სათამაშო მოედანი აეშენებინა, მან თავისთვის ახალი მანქანა შეიძინა. მოსაწყენქალაქის მოსახლეობას ბრაზი მოერია.

ერთი კვირის შემდეგ ქალაქში კიდევ ერთი ამბავი გავრცელდა. წერილების ჩამორიგების შემდეგ შინ დაბრუნებულმა ქალაქის ფოსტალიონმა თავის მეგობარს უამბო, რა გადახდა იმ დღეს. „წარმოიდგინე, ბატონი მცირიშვილის ეზოს რომ ჩავუარე, უცნაური ხმა შემომესმა, ხმა, რომელსაც სპილო გამოსცემს. გადავწყვიტე, გავჩერებულიყავი და ახლოდან მენახა, რა ხდებოდა.“ „და რა ნახე?“ ჰკითხა მეგობარმა, რომელსაც სახეზე ცნობისმოყვარეობა აღბეჭდვოდა. „არ დაიჯერებ: რკინის გისოსებს შორის შევიჭყიტე და დავინახე, რომ ხმას უზარმაზარი სპილო გამოსცემდა“. „კარგი ერთი, მართლა?“ უნდობლად ჩაეკითხა მეგობარი. „მართლა, ასე მეგონა, სანამ გავარკვევდი, რომ ეს მხოლოდ ფილმი იყო. მაგრამ არასდროს მინახავს ამხელა ეკრანი! ბატონ მცირიშვილს მსოფლიოში ყველაზე დიდი ღია კინოთეატრი აქვს, დამიჯერე!“ საკუთარ ყურებს არ უჯერებდნენ ქალაქის მაცხოვრებლები. სად წავიდა დაპირებული საკონცერტო დარბაზი? მოსაწყენქალაქის მოსახლეობის ბრაზი დღითიდღე მატულობდა. მაგრამ რა უნდა ელონათ? ბატონ მცირიშვილს ხომ საკუთარი ნებით მისცეს ხმა?

„ეს ჩემი საქმე არ არის“ ასეთი იყო ბატონი ცოდნიშვილის, მასწავლებლის პასუხი ხალხის იმ ჯგუფის კითხვაზე, რომლებიც მასთან რჩევის საკითხავად მივიდნენ. ეს სწორედ ის ადამიანები იყვნენ, რომლებიც თავიდან მოსაწყენქალაქში არჩევნების ჩატარების ინიციატივით გამოვიდნენ. „მას ხმა თქვენ მიეცით და ახლა იგი

მოსაწყენქალაქის მერია“, განუცხადა მათ ბატონმა ცოდნიშვილმა. „მაგრამ ეს უსამართლობაა“, იყო პასუხი. „მან ის ფულიც კი მიითვისა, რომელიც ბავშვებისათვის სათამაშო მოედანის ასაშენებლად იყო განკუთვნილი და თავისთვის თავისი საყვარელი სასაუზმე აიშენა ბაღში. ახლა მთელი დღის მანძილზე ზის და საყვარელ კერძებს შეექცევა, თანაც რამდენსაც უნდა, იმდენს, მაშინ როცა ჩვენ ისევ იმ პარკში ვსხედვართ მოწყენილები და ჩვენი შვილებიც მოწყენილები სხედან პარკში“. „გასაგებია“, თქვა ბატონმა ცოდნიშვილმა, თვალები დახუჭა და ხელით ნიკაპი მოისრისა. „გასაგებია და ჩვენ რაიმე უნდა ვიღონოთ...“

მოსწავლეები ჯგუფებში ნაწილდებიან და განიხილავენ, თუ როგორი გაგრძელება შეიძლება ჰქონდეს მოთხრობას, ამავედროულად, ყურადღებას ამახვილებენ სამ კითხვაზე:

- რისი გაკეთება შეეძლო მოსაწყენქალაქის მოსახლეობას მანამდე?
- რისი გაკეთება შეუძლიათ მათ ახლა? მათ ხომ მერად საკუთარი ნებით აირჩიეს ბატონი მცირიშვილი?
- როგორ შეიძლება მსგავსი სიტუაცია თავიდან იქნეს აცილებული მომავალში?

მოსწავლეების ჯგუფებს თავიანთი მოსაზრებები დიდი ფორმატის ფურცლებზე გადააქვთ და აცნობენ მათ თანაკლასელებს, საერთო საკლასო დისკუსიის დროს.

მას შემდეგ, რაც ყველა ჯგუფი თავის მოსაზრებებს გააცნობს კლასს, მასწავლებელს ყურადღება კლასში არსებულ სიტუაციაზე გადააქვს და მოსწავლეებს შემდეგი ტიპის კითხვებს უსვამს:

- როგორ უნდა დავრწმუნდეთ, რომ კლასის ხელმძღვანელი ასრულებს იმას, რაზეც ჩვენ ყველა შევთანხმდით?
- რა მექანიზმი შეიძლება შევიმუშაოთ იმისათვის, რომ უზრუნველვყოთ კლასის ხელმძღვანელის მიერ საკუთარი მოვალეობების პირნათლად შესრულება?

— ვის შეუძლია აკონტროლოს ეს?

— რა მოხდება იმ შემთხვევაში, თუ აღმოვაჩინო, რომ რაღაც წესრიგში არ არის?

— ვინ უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება კლასის ხელმძღვანელის გადარჩევის თაობაზე?

მოსწავლეები ამ კითხვებს განიხილავენ საერთო საკლასო სხდომაზე და გამოთქვამენ მოსაზრებებს ამ საკითხების შესახებ. ამის შემდეგ, ისინი კენჭს უყრიან გამოთქმულ მოსაზრებებს და თანხმდებიან ერთობლივ გამოსავალზე. შეთანხმება დგება წერილობითი ფორმით და მასზე საკუთარი ხელმოწერა უნდა დაიტანოს კლასის უკლებლივ ყველა მოსწავლემ, მათ შორის, კლასის ხელმძღვანელმა და მისმა მოადგილემ.